

duizend die zich aan de sectoren tussen de Witte en de Zwarte Zee bij de troepen gevoegd hadden welke zich verbitterd waren gaan verdedigen.

★

Niet zonder bange voorgevoelens had Hitler naar de 22ste juni toegeleefd. 'Mir ist', zo zei hij, 'alsob ich die Tür zu einem dunklen, nie gesehenen Raum aufstosse, ohne zu wissen was sich hinter der Tür verbirgt.'¹ Al die zorgen leken aanvankelijk volkomen ongegrond: dag in, dag uit stroomden bij het nieuwe hoofdkwartier dat Hitler in Oost-Pruisen betrokken had, berichten binnen over enorme terreinwinst, geslaagde omsingelingen, tien- ja honderduizenden krijgsgevangenen, kolossale buit. Het was een herhaling, maar dan op groter schaal, van wat ruim een jaar tevoren bij de doorbraak naar het Kanaal gelukt was. In alle grensdistricten was de Russische verdediging als een korst doorbroken; het leek uitgesloten dat het door Hitler als incompetent beschouwde Russische opperbevel er ergens in slagen zou, de opmars van de Duitse legers te stuiten. Die legers waren in drie groepen verdeeld: *Nord*, *Mitte* en *Süd*. *Nord* moest Leningrad veroveren, *Mitte* Moskou, *Süd* diende via de Oekraïne door te stoten in de richting van de Kaukasus. De opzet was dat later in '41 een stuk of veertig, vijftig Duitse divisies opgesteld zouden worden in een zone die liep van de benedenloop van de Wolga tot aan Archangel; in de Oeral en in Siberië, beoosten die zone, zouden zich dan misschien nog wel Russische strijdkrachten bevinden maar van deze zouden geen reële gevaren te duchten zijn.

Twee weken na de inzet van het offensief heerste in Hitlers hoofdkwartier de algemene overtuiging dat de strijd definitief beslist was. 'Es ist wohl nicht zuviel gesagt wenn ich behaupte', noteerde de chef-staf van het Oberkommando des Heeres, generaal Franz Halder, in zijn dagboek, 'dass der Feldzug gegen Russland innerhalb von vierzehn Tagen gewonnen wurde.'² Een dag later zei Hitler: 'Ich versuche mich dauernd in die Lage des Feindes zu versetzen. Praktisch hat er diesen Krieg schon verloren. Es ist gut, dass wir die russische Panzer- und Luftwaffe gleich zu Anfang zerschlagen haben. Die Russen können sie nicht mehr ersetzen.'³

Medio juli benoemde Hitler Rosenberg tot *Reichsminister für die besetzten Ostgebiete*. Toen werd ook door hem bepaald dat men in augustus een begin zou maken met het terugtrekken van de divisies die voor de laatste fase van

¹ Aangehaald in Hillgruber: *Hitlers Strategie*, p. 511. ² Aangehaald a.v., p. 537.

³ A.v.